

Krystyna Stasiewicz

Sprawozdanie z sesji naukowej poświęconej Marii Konopnickiej i Feliksowi Nowowiejskiemu

---

Biuletyn Polonistyczny 26/4 (90), 75-79

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

metakrytycznym. M. S u g i e r a (UJ) w swej wypowiedzi "Stereotyp a recenzja teatralna" zajęła się wstecznymi aspektami twórczości krytycznej, które - według autorki - są podstawowym kryterium oddzielania kompetencji recenzji i fachowej dokumentacji teatralnej. Na zakończenie E. B a r a ń c z y k (Teatr Pinokio - Łódź) w wystąpieniu "Wokół krytyki teatru lalek. Wstępne rozważania" zreferowała podstawowe dla tego działu krytyki ustalenia oraz przedstawiła szereg istotnych postulatów.

W podsumowaniu konferencji J. Michalik (UJ) podkreślił, iż przy dużej rozpiętości omówionych zagadnień, zarówno w referatach, jak i w dyskusjach, na plan pierwszy wysunął się problem uzależnienia krytyki teatralnej od struktur i mechanizmów politycznych, krytyki jako elementu polityki kulturalnej. Wysunięto również propozycje dotyczące przyszłych badań nad tym działem wiedzy o teatrze; są to: rzetelna analiza form wypowiedzi krytycznej, skierowanie zainteresowań od ujęć indywidualnych do porównawczych i systemowych, a także ku tzw. krytyce wysokiej. Padł też postulat zajęcia się krytyką teatru muzycznego i operowego.

Referaty zostaną opublikowane nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego.

Mgr Ewa Węchocka

SPRAWOZDANIE Z SESJI NAUKOWEJ
POŚWIĘCONEJ MARII KONOPNICKIEJ I FELIKSOWI NOWOWIEJSKIEMU

24 i 25 listopada 1982 r. odbyła się w oleszyńskim zamku
sesja poświęcona Marii Konopnickiej i Feliksowi Nowowiejskiemu

zorganizowana przez Koło Towarzystwa im. M. Konopnickiej przy WSP w Olsztynie oraz Zakład Filologii Polskiej i Zakład Wychowania Muzycznego tejże uczelni. Gości przywitała doc. dr hab. J. Rudnicka. Uroczystość rozpoczęła się odśpiewaniem "Roty". Pierwszy zabrał głos prezes Zarządu Głównego Towarzystwa im. M. Konopnickiej, S. Szwalbe. W krótkim posłaniu poinformował słuchaczy o charakterze organizacji, której przewodniczy, a także podkreślił, że na rok 1982 przypadły trzy jubileusze związane z poetką: 140 rocznica urodzin Marii Konopnickiej, 75-lecie Kongresu Kobiet, któremu przewodniczyła, oraz ćwierćwiecze istnienia towarzystwa jej imienia. O niektórych formach działalności wspomnianej organizacji mówiła wiceprezes mgr M. Woliniecka.

Część naukową rozpoczął dr T. Z i e n k i e w i c z (WSP Olsztyn) referatem nt.: "Z problematyki recepcji Marii Konopnickiej na Warmii i Mazurach na przełomie XIX i XX w.". Prelegenta interesowała obecność twórczości poetki na łamach prasy Warmii, Mazur i Powiśla w latach 1890-1939. Okazuje się, że po Sienkiewiczu była to autorka najpopularniejsza. Ponad sto jej utworów opublikowano w różnych periodykach i dodatkach, a głównie w "Gazecie Olsztyńskiej", "Gościu Niedzielnym", "Mazurze", "Gazecie Mazurskiej". Niektóre utwory Konopnickiej drukowano anonimowo, co w prasie ludowej praktykowano do 1914 r. O wyborze tytułów decydował profil pisma i typ odbiorcy. Był to czytelnik ludowy, któremu udostępniono teksty budzące i utrzymujące świadomość narodową. Nie zawsze przedrukowywano utwory Konopnickiej w wersji kanonicznej. Ingerencje redakcyjne, jak to dokumentował referent, były rozmaite: zmieniano tytuły, usuwano wyrazy niezrozumiałe dla ludowego odbiorcy, skracano teksty, a nawet niekiedy je "aktualizowano". Dr Zienkiewicz

podkreślił konieczność rozpatrywania literackiej zawartości prasy "w kontekście całości piśmiennictwa". Na kilku przykładach ukazał powiązanie wybranych utworów Konopnickiej z tematyką, wypowiedziami prasowymi i ich tonem w danej gazecie. Periodyki z 1920 r. pełniły określoną rolę polityczną przed plebiscytem. W "Kalendarzu dla Mazurów wyznania ewangelickiego" na rok 1920 obok sylwetek Krasickiego, Mickiewicza, Sienkiewicza zamieszczono odpowiednio dobrane wiersze Kochanowskiego, Karpińskiego, Bełzy, Or-Ota, Lenartowicza, Jachowicza, a także Konopnickiej ("Żałoba", "Dzwony", "Rota"). W numerze 83 "Gazety Olsztyńskiej" z tegoż roku (numer plebiscytowy) zamieszczono na pierwszej stronie odezwę do ludu polskiego, a niżej "Rotę".

Duża część utworów Konopnickiej, drukowanych m.in. na łamach "Gościa Niedzielnego", miała charakter okolicznościowy. Dr Zienkiewicz podkreślił zróżnicowanie tematyczne utworów pisarki zamieszczanych w prasie. Pierwsze miejsce zajmuje tematyka patriotyczna (23 utwory), następnie religijna (19), utwory o naturze (19), społeczne (18). Wiersze Konopnickiej, "przyjaźni wielkiej biednego ludu", "zasłużonej poetki, rodaczki naszej", "apostołki miłości bliźniego", jak ją określano w prasie Warmii, Mazur i Powiśla, pełniły funkcję patriotyczną, umacniały polskość ducha i słowa.

Dr J. B o e h m (WSP Olsztyn) wygłosił referat zatytułowany "»Rota« Marii Konopnickiej w opracowaniu Feliksa Nowowiejskiego i innych kompozytorów". Referent podkreślił dużą popularność utworów Konopnickiej wśród kompozytorów polskich. Około pięćdziesięciu z nich komponowało muzykę do tekstów poetki, m.in. Zygmunt Noskowski i Feliks Nowowiejski. Kompozytorzy niejednokrotnie podkreślali, iż utwory pisarki nie były łatwe do "umuzycznienia". Referent uwagę swoją skupił wokół "Roty".

Przypomniał, że muzykę do tej pieśni skomponowało czterech twórców: Feliks Nowowiejski (1910), chyba jednocześnie Ignacy Kossobutski, Piotr Mączyński (1917) oraz Stanisław Niewiadomski (1927).

W referacie zostały omówione ingerencje kompozytorów w tekst Konopnickiej. Źródłem zmian były przede wszystkim względy techniczno-kompozytorskie. Zmieniano kolejność wyrazów, likwidowano zbitki, ale zabiegi te nie powodowały zmian semantycznych; u Mączyńskiego i Niewiadomskiego następuje zmiana wyrazów podyktowana względami cenzuralnymi i emocjonalnymi; Noskowski odnosił się z respektem do tekstu Konopnickiej. Referent scharakteryzował poszczególne kompozycje, najwięcej uwagi poświęcając Nowowiejskiemu, który skomponował "Rotę" w dziełku werjesh. Trwającą do dziś popularność melodii Nowowiejskiego tłumaczy autor referatu nie tylko względami muzycznymi, ale i historycznymi. "Rota" - napisana przez poetkę jako wyraz protestu przeciwko pruskiej ustawie wyłączeniowej z 1908 r. - została przez kompozytora przeznaczona dla chóru krakowskich "Sokołów" i po raz pierwszy wykonana w czasie odsłonięcia pomnika Władysława Jagiełły w Krakowie (1910). Genezę tej sprawy opisał Żetowski w artykule "Ćwierćwiecze »Roty« Feliksa Nowowiejskiego" (1935). Również spory i protesty przeciwko uznaniu "Roty" za hymn narodowy (1919) przyczyniły się do popularności muzycznej weraji utworu.

Część naukową zanknęła mgr M. S k u r p a k a (WSP Olesztyn) komunikatem "Ślady Konopnickiej w »Tygodniku Ilustrowanym«". Referentkę interesowały ilustracje dotyczące Konopnickiej i jej utworów reprodukowane we wspomnianym tygodniku. Uwagę swoją skoncentrowała na trzech numerach tego pisma poświęconych poetce: 1902 nr 14, 1910 nr 42 i 43 (zestawiono tu

portrety pisarki z lat 1884-1902 pędzła Witkiewicza, Stachiewiczza, Janowskiego, Dulębianki).

Obrady pierwszego dnia zakończyły się koncertem przygotowanym przez Zakład Wychowania Muzycznego. T. Walczak i D. Michalski wykonali sonaty na flet i fortepian Jana Sebastiana Bacha i Francesca Veracinięgo.

25 listopada uczestnicy sesji zwiedzili Muzeum im. Nowowiejskiego w Barczewie, po którym oprowadził zwiedzających współtwórca placówki, dr J. Boehm, autor zarysu biograficznego kompozytora. Można tylko życzyć Wydziałowi Humanistycznemu, aby uroczystości tego typu powtarzały się częściej.

Dr Krystyna Stasiewicz

"ROMANTYZM I STYLE ZACHOWAŃ SPOŁECZNYCH"

W dniach 6 i 7 grudnia 1982 r. odbyła się w warszawskim Domu Nauczyciela konferencja pn. "Romantyzm i style zachowań społecznych", zorganizowana przez Pracownię Literatury Romantyzmu IBL PAN.

Obrady toczyły się nie tylko wokół problemów historycznoliterackich, ale wkraczały także w obręb socjologii, semiotyki, historii, polityki i psychologii społecznej. W centrum zainteresowania znalazły się konwencje, mody i mity organizujące życie spiskowców, więźniów i emigrantów, a także szczególnie ważne momenty egzystencji - umieranie i marzenie. Konferencja miała podobną formułę jak sympozjum "Mistyczny okres w twórczości J. Słowackiego" grudzień 1979¹. Uczestnicy zapoznali się wcześniej z repertuarem kwestii zgłaszając podję-